

Het Groene blad

IVN Veenendaal-Rhenen - Voorjaar 2025

Braakballen pluizen tijdens kinderfestival

Vogels spotten op Planken Wambuis met de vogelwerkgroep (VWG)

Duinen en konijnen – een perfect duo

Contactpersonen Werkgroepen

Bomen en Openbaar groen

Carlo van de Weerd
0318-561134
bomen@ivnveenendaal-rhenen.nl

Excursies

Carlo van de Weerd
excursies@ivnveenendaal-rhenen.nl

Natuurpaden

Henk te Paske
natuurpaden@ivnveenendaal-rhenen.nl

Scholen Veenendaal

Bert de Ruiter
scholenwg.veenendaal@ivnveenendaal-rhenen.nl

Moestuin de Duiventoren

Dorothy Reijn
moestuin@ivnveenendaal-rhenen.nl

De Zwammen (12-18 jaar)

Martijn Stip
0317-619935 / 06-12660557
stipenreijnierse@gmail.com

Weidevogelbescherming

Roelof de Jong
06-13269280
wbw@ivnveenendaal-rhenen.nl

Natuurtuin Diddersgoed

Bert Budding
diddersgoed@ivnveenendaal-rhenen.nl

Mediatheek

Suze Hörchner
0318-513613
mediatheek@ivnveenendaal-rhenen.nl

Duurzaamheid

Ton Ezendam
duurzaamheid@ivnveenendaal-rhenen.nl

Vogels

Ilse Heurkens
vogels@ivnveenendaal-rhenen.nl

Scholen Rhenen

Jennie Jansen-Rogers (m.i.v. 16/5/2025)
scholen.rhenen@ivnveenen.daal-rhenen.nl

Redactie Groene Blad

Tijdelijk: Tineke Wouda en Henk te Paske
redactie@ivnveenendaal-rhenen.nl

NatuurWerkt!

Vacant
natuurwerkt@ivnveenendaal-rhenen.nl

Communicatie en PR

Cokkie Gadella
0318-550806
pr@ivnveenendaal-rhenen.nl

Tuin De Groenhof

Het Tuinteam
groenhoftuin@ivnveenendaal-rhenen.nl

De Groenhof

In de Groenhof bevinden zich het Natuur- en Milieu Educatief Centrum (NME-centrum) en de Mediatheek.

Adres: Prins Willem-Alexanderpark 317 3905 CK Veenendaal

T. 0318-589 555. B.g.g. Suze Hörchner, T. 0318-513 613

Openingstijden: woensdag 14:00-16:00 uur of na afspraak met coördinator Suze Hörchner

Gesloten tijdens schoolvakanties én in de maanden juli en augustus

mediatheek@ivnveenendaal-rhenen.nl, groenhof@ivnveenendaal-rhenen.nl, ghorchner@planet.nl

www.ivn.nl/afdeling/veenendaal-rhenen

Webmaster en Nieuwsbrief

Ernst van Rijssel webmaster@ivnveenendaal-rhenen.nl

Henk te Paske nieuwsbrief@ivnveenendaal-rhenen.nl

Het Groene blad

IVN Veenendaal-Rhenen - Lente 2025

Als ik dit voorwoord schrijf lijken we de winter alweer achter de rug te hebben. Na nog wat koude nachten met vorst, gaat de temperatuur de komende week overdag oplopen naar alweer 10 graden! Ik heb niet het gevoel dat we echt winter gehad hebben dit jaar, hier en daar wat sneeuw en af en toe een dun laagje ijs op de sloten, maar dat was het dan. Volgens mij ben ik niet de enige die wel weer eens een goede strenge winter zou willen zien.

We zijn het jaar begonnen met een drukbezochte nieuwjaarsreceptie in de Groenhof. Met een leuke wandeltocht met vragen en warme glühwein bij terugkomst, was het een gezellige middag. We mochten ook enkele nieuwe leden verwelkomen en die konden zo op een leuke manier kennismaken met diverse werkgroepen en activiteiten die we doen. Een mooi begin van het jaar en er gaat ongetwijfeld meer volgen.

Het nieuwe IVN-jaar barst namelijk, met het aanbreken van de lente, weer los! En er staan dit jaar weer veel activiteiten in de steigers! Zo is er een comité bezig met het voorbereiden van activiteiten rondom ons 40-jarig jubileum, de scholen melden weer klassen aan voor excursies en de agenda voor lezingen en excursies begint zich te vullen. Op de website is sinds kort een heel jaaroverzicht te vinden van de activiteiten die we gepland hebben. Dit is een dynamische jaarkalender waarin we bijhouden wat we willen gaan doen. Zo hopen we een beter overzicht te geven van wat je kunt verwachten in welke maand. Houd deze dus in de gaten want hij wordt steeds aangevuld wanneer er nieuwe evenementen worden gepland!

Het thema van ons 40-jarig jubileum is “vergroenen”. We willen vooral stilstaan bij kleine dingen die we kunnen doen om onze directe leefomgeving te vergroenen en prettiger te maken. We hebben besloten om het jubileum zowel met elkaar te vieren en met elkaar terug te blikken op 40 jaar IVN Veenendaal-Rhenen, maar ook met onze omgeving en mensen die het IVN misschien nog niet kennen. Houd de website en de nieuwsbrief in de gaten, daarin zullen we de activiteiten aankondigen.

Leuk om te weten is dat we dit jaar een volle agenda hebben met lezingen in de Groenhof! Er staan er nu 9 gepland, vrijwel iedere maand is er een leuke lezing over uiteenlopende onderwerpen zoals: “vlindervriendelijk denken en doen”, “exoten in Nederland” of “Een boom is buitengewoon”! De toegang is gratis en iedereen is welkom dus kom eens langs en neem een introductie mee! Kortom, veel mogelijkheden om elkaar te ontmoeten, van de natuur te genieten en te leren!

Willem Ladiges
Voorzitter IVN Veenendaal-Rhenen

Inhoud

6	Braakballen pluizen
8	Reclaim the Seeds
10	Scholenwg Rhenen
11	De Onderstroom
13	Herenboerderij
14	Vogels Planken Wambuis
18	Duinen en konijnen
16	Stenen stapelen

COLOFON

Foto's voor- en achterpagina:
Tineke Wouda

REDACTIE

Vacant
redactie@
ivnveenendaal-rhenen.nl

VOORZITTER

Willem Ladiges
voorzitter@
ivnveenendaal-rhenen.nl

SECRETARIS

Julia Ladiges
secretariaat@
ivnveenendaal-rhenen.nl

PENNINGMEESTER

Ida Waanders
penningmeester@
ivnveenendaal-rhenen.nl

VERTROUWENSPERSOON

Gerard Vernooij
vertrouwenspersoon@
ivnveenendaal-rhenen.nl

Het Groene Blad verschijnt viermaal per jaar. Sluitingsdatum van het zomernummer is 12 mei 2025.

NL95 INGB 0004 7381 18
t.n.v. IVN Veenendaal

Nieuwjaarswandeling

GEHOUDEN TIJDENS DE NIEUWJAARSBIJENKOMST OP 18 JANUARI 2025

Vragen & Antwoorden

De wandeling werd voorbereid door de werkgroep Natuurpaden

© Trietke Wouda

Vraag 1: Voor de school Alex (geenover de Jumbo PWA-park) staan 2 bomen. Het zijn Iariken. Over de hele wereld komen 15 soorten Iariken voor. Welke soort is het meest gebruikt in Nederland voor de bosbouw?

- A) Europese Iariken
- B) Japanse Iariken
- C) Een kruising tussen de Europese en de Japanse Iariken ✓
- D) Amerikaanse Iariken

← Europese Iariken

→ Japanse Iariken

Het was een Schot die beide Iariken op zijn landgoed had staan en ontdekte dat de kruising van beide Iariken veel sneller groeide en minder vatbaar was voor ziektes. Vandaar dat de kruising veel gebruikt wordt in de bosbouw.

ivn

Vraag 2: Naast de Jumbo (Parhuus) staan drie mispelbomen. Welke Nederlandse uitdrukking over mispel bestaat niet?

- A) Zo rot als een mispel
- B) Zo recht als een oude mispelstak ✓
- C) Geen mispel kunnen platen
- D) Met tijd en stro ripen de mispels

De dco in deze vraag zit in het woordje NEDERLANDSE. Antwoord B is namelijk een Frans gezegde. De kronkelige takken gaven in het Frans aanleiding tot de ironische uitdrukking:

Aussi droit qu'une vieille branche de néflier

Zo rot als een mispel = zeer verrotten of corrupt

Geen mispel kunnen platen = niets kunnen of durven

Met tijd en stro ripen de mispels = omstandigheden kunnen het gewenste resultaat opleveren als je geduldige afwacht

ivn

Vraag 3: Welke zwaluw is geen zangvogel?

- A) Zeezwaluw ✓
- B) Overzwaluw
- C) Boerenzwaluw
- D) Huizwaluw

Zwaluwen (Hirundinidae) vormen een familie uit de orde van zangvogels. De familie telt ongeveer 20 geslachten en meer dan 90 soorten.

Een zeezwaluw is geen zangvogel, maar wat is het dan wel?

Er bestaan veel definities van een zeezwaluw, o.a. een benaming voor de stem.

Maar onder een zeezwaluw wordt ook verstaan een drijvende zeenaakstak die behoort tot de familie Glaucidae. Deze donkerblauwe soort met opvallende extremiteiten kan tot wel 6 m lang worden. Om te blijven drijven maakt de slak gebruik van een met gas gevulde blaas (Wikipedia).

ivn

Vraag 4: Welke bewering over wilgen is niet waar?

- A) Een wilgentaan is een dunne twijg
- B) Een schotwilg is het tegenovergestelde van een kronwilg
- C) Wilgenhout is totaal ongeschikt om klompen van te maken ✓
- D) Enkele wilgensoorten zijn geoorde wilg, katoelwilg en boswilg

Wilgen zijn juist zeer geschikt om klompen van te maken. Klompen worden in Nederland gemaakt van wilgenhout en populierenhout. Wilgen en populieren groeien snel waardoor het hout van deze bomen zacht en licht is.

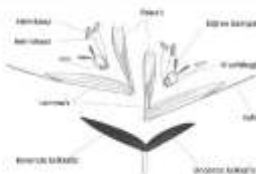

ivn

Vraag 5: Wat zijn de juiste determinatie kenmerken van niet?

- A) Stengel rechtopstaand tot 3m lang; tongetje bestaat uit een kraag van haartjes; pluimvormige bloeiwijze; per aarte 2 tot 6 bloemen; pelen 1mm lang en lenna 3mm lang ✓
- B) Stengel rechtopstaand tot 3m lang; tongetje bestaat uit een kraag van haartjes; pluimvormige bloeiwijze; per aarte 2 tot 6 bloemen; pelen 1mm lang en lenna 3mm lang
- C) Stengel rechtopstaand tot 3m lang; tongetje bestaat uit een kraag van haartjes; pluimvormige bloeiwijze; per aarte 2 tot 6 bloemen; pelen 1mm lang en lenna 3mm lang
- D) Stengel rechtopstaand tot 3m lang; vkeeg tongetje van 3mm lang; pluimvormige bloeiwijze; per aarte 2 tot 6 bloemen; pelen 2mm lang en lenna 4mm lang

Bewe bevestiging aarte

ivn

Vraag 6: Ter hoogte van de Iernispelden staan rechts van de weg zeven eiken van één soort. Welke soort is het?

- A) Zomerik
- B) Amerikaanse eik
- C) Kurkik
- D) Moerasik ✓

De zeven eiken zijn moerasieken. Te herkennen aan de vorm en het blad.

ivn

Vraag 7: Gemeentes verwijderen soms klimop van bomen omdat:

- A) Klimop een parasiet is en de boom verzwakt
- B) Klimop vogelnesten overwoekert
- C) Klimop door zijn hechtwortels de boom aantast
- D) men de kwaliteit van de boom wil bepalen ✓

Klimop is een slaan. Het is een goede slaap- en schuilplaats voor allerlei vogels. Bloeiende klimop trekt vlinders en andere op nectar beluste insecten aan. De bessen worden 's winters tot in het voorjaar onder meer door merels, spreeuwen en houtduiven gegeten. Gezonde en vitale bomen lijden er over het algemeen niet onder om door klimop begroeid te raken. In klimop nestelen graag vogels als hagenmus, merel, winterkoning en grauwe vliegenvanger (Wikipedia).

De enige reden om klimop van een boom te verwijderen is het inspecteren van de kwaliteit van de boom waarlangs de klimop groeit.

ivn

Vraag 8: Welke bewering is niet waar?

- A) Nachtegalen zijn trekvogels
- B) De nachtegaal staat op de rode lijst van Nederlandse broedvogels als 'kwetsbaar'
- C) De nachtegaal behoort tot de familie van de Vliegenvangers
- D) Nachtegalen hebben hun nesten hoog in bomen ✓

Vanaf juli trekken de nachtegalen naar Afrika, half september zijn de meeste vertrokken. Vanaf half april keren zij weer terug.

De nachtegaal staat op de Rode Lijst van Nederlandse broedvogels als 'kwetsbaar'. Het is een zangvogel uit de familie vliegenvangers.

Nachtegalen broeden vanaf half mei. Ze hebben jaarlijks één legsel met 3-7 eieren. Broedduur 13-14 dagen. Nesten worden laag op de grond gemaakt in struikgewas en vaak tussen brandnetels of takken die op de grond liggen (Vogelbescherming).

ivn

Vraag 9: Welke beuk is **grens** lid van de familie van de naepedragers?

- A) Haagbeuk ✓
B) Bruine beuk
C) Goudbeuk
D) Beuk (gewond)

De naepedragersfamilie (Fagaceae), ook wel beukenfamilie genoemd, is een van de belangrijkste families van bomen op het noordelijk halfrond. Kenmerkend is het napje (cupula), dat de vrucht beschermt (Wikipedia).

De haagbeuk, *Carpinus betulus* L., is een 15-25 m hoge boom uit de berkentamilie (Betulaceae), die soms ook wel als struik te vinden is en uitstekend bestand is tegen snoeien en dan ook bijvoorbeeld veel wordt aangeplant als tuinhaag. De bladeren van de haagbeuk lijken in de verte wat op die van de beuk (Flora van Nederland).

ivn

Vraag 10: De spoorlijn tussen De Haer en Rhenen wordt ook wel de Veenendaalslijn genoemd en werd in 1961 weer in gebruik genomen. Oorspronkelijk maakte deze spoorlijn deel uit van het spoortraject van Amersfoort naar Kesteren. Waarvoor werd deze Kersenlijn in gebruik genomen?

- A) 1885 ✓
B) 1896
C) 1905
D) 1916

De spoorlijn van Kesteren naar Amersfoort, ook wel de Kersenlijn genoemd, werd geopend in 1885 en maakte deel uit van de verbinding Amsterdam – Keulen, via Amersfoort, Veenendaal, Nijmegen en Kleef.

Het trajectgedeelte tussen De Haer en Rhenen werd in 1961 gereactiveerd. Het trajectgedeelte tussen Amersfoort en Leusden staat nu in de volksmond bekend als de Ponlijn (Bron: Wikipedia).

ivn

Vraag 11: Om de netcongestie aan te pakken, wordt nu de capaciteit van het stroomnet versneld uitgebreid. Een van de maatregelen die het kabinet daarvoor wil nemen, is om transformatorhuisjes bij te bouwen. Hoeveel transformatorhuisjes moeten er volgens minister Hermans (Minister van Klimaat en Groene Groei) de komende jaren bijgebouwd worden?

- A) 10.000
B) 25.000
C) 45.000
D) 50.000 ✓

Tweede Kamer der Staten-Generaal	
2	
Vraagstuk 2024-0000	
20-000	Voorstellen en voorstellen tot wijziging
20-000	2024-0000
20-000	2024-0000

"De komende jaren zullen er **50.000** transformatorhuisjes bij komen, gaan 1 op de 3 straten open en zal er meer dan 100.000 km aan leidingen en kabels moeten worden aangelegd."

ivn

Vraag 12: In het talud van de spoorlijn (tegenover de Klipper) liggen dode boomstammen van o.a. berk. We weten allemaal dat dood hout laten liggen goed is voor de biodiversiteit. Denk maar eens aan al die schimmels en insecten die ervan afhankelijk zijn. Hoeveel keversoorten in Nederland zijn afhankelijk van dood hout in het bos?

- A) 250
B) 500
C) 750 ✓
D) 1000

Naar schatting veertig procent van de totale bosfauna in Nederland is gebonden aan dood hout. Daaronder bevinden zich onder andere circa 750 keversoorten waaronder de Europees beschermde vermijlenkever en vliegende hert. In Nederland komen iets meer dan 4.000 soorten kevers voor. In het omgewaste bos bij Leersum wordt nu door EIS veel onderzoek opgezet.

ivn

Vraag 13: Welke bewering klopt **niet**?

- A. Hulst komt van nature voor in Nederland
B. Hulst verdraagt geen zure grond ✓
C. Hulst kan wel 100 jaar oud worden
D. Hulst wordt gebruikt in kerststukjes

De hulst (*Ilex aquifolium*) is een plant uit de hulstfamilie die van nature voorkomt in het westen en zuiden van Europa, het noordwesten van Afrika en het zuidwesten van Azië. Het is de enige groenblijvende loofboom die van nature voorkomt in de Benelux.

De hulst komt voor in beuken- en elkenbossen: de boom verdraagt zure grond.

De langzaam groeiende boom kan meer dan 10 m hoog worden en wordt gemiddeld 100 jaar oud (Wikipedia).

ivn

Vraag 14: We lopen hier langs de sporthal en zwembad waar binnen veel gesport wordt en sporten is natuurlijk gezond, maar buiten sporten in de natuur is veel gezonder. Welke stelling over bewegen in de natuur is **niet** waar?

- A) Door het wandelen in de natuur ervaren wij minder stress
B) Door wandelen in de natuur wordt ons immuunsysteem versterkt
C) Door te wandelen in de natuur verlagen wij de kans op diabetes
D) Door te wandelen in de natuur verlagen wij de kans op kanker ✓

Er wordt veel onderzoek gedaan naar de gezondheid van mensen en de factor natuur. En uit heel veel onderzoeken blijkt dat de natuur een steeds groter rol heeft op onze gezondheid. Maar over wandelen in de natuur en het verlagen van de kans op kanker hebben wij niets kunnen vinden.

Desondanks is het IVN wel heel veel bezig met dit onderwerp. Zo was er bijvoorbeeld in februari dit jaar in het Schrijverspark een project **Gezonde Buurten**, uitgevoerd door de gemeente en IVN.

ivn

Vraag 15: Welke beek in de Gelderse Vallei mondt **niet** uit op het Vallekanaal?

- A) Munnikenbeek ✓
B) Modderbeek
C) Barneveldse beek
D) Lunterse beek

De Lunterse, Barneveldse en Modderbeek monden uit in het Vallekanaal.
De Munnikenbeek mondt uit in de Lunterse Beek.

ivn

Vraag 16: Wat behoort **niet** tot de taak van waterschappen?

- A) Onderhoud van dijken
B) Regelen van de waterstand
C) Zuiveren van afvalwater
D) Aansteg en onderhoud van rioleringen ✓

De taken van een waterschap zijn:

- waterstand regelen met bijvoorbeeld gemalen en sluisen
- afvalwater zuiveren
- dijken beheren
- natuurbeheer in en aan het water
- kwaliteit zwemwater controleren

Een waterschap zorgt voor het waterbeheer in een vastgesteld gebied. Sommige waterschappen hebben ook vaarwegen en landwegen in hun beheer (Rijksoverheid.nl).

ivn

Vraag 17: In september 2024 kwam het Groot Veens Bomenboek uit, geschreven door Jan Klinkenberg en Jan Willem de Groot als medauteurs. Hoeveel bomen (en een paar struiken), inclusief cultivars, worden in het boek beschreven?

345 bomen (en een paar struiken), inclusief cultivars

ivn

©TinekeWouda

Braakballen pluizen

Veens Welzijn organiseert iedere maand een kinderfestival afwisselend in verschillende wijken in Veenendaal. De scholenwerkgroep IVN Veenendaal-Rhenen is benaderd met de vraag of wij een natuuractiviteit willen en kunnen organiseren voor het festival. Er waren meteen een paar enthousiaste vrijwilligers die met de kinderen braakballen wilden pluizen.

Woensdag 29 januari was het dan zover! Theo en ik kwamen om 14:00 uur met veel materiaal aan bij wijkcentrum de Eglantier: een Ransuil, een Steenuil, een Torenavalk, zoekkaarten en stencils over welke botjes je kan vinden in een braakbal, foto's van de uilen die in Nederland voorkomen en niet te vergeten....de 100 braakballen van verschillende soorten uilen. Nadat we alle materiaal voor de kinderen hadden klaargelegd en de foto's hadden opgehangen, druppelden al wat kinderen binnen.

Kinderen van 4 tot en met 12 jaar konden zich aanmelden voor drie van de vier activiteiten: dans, muziek maken met je lichaam, knikkerbanen bouwen en braakballen

pluizen. Iedere activiteit duurde 45 minuten. Tijdens de pauze van een kwartier kregen kinderen iets te drinken en een versnapering. Tevens was er ook nog tijd om van lokaal te wisselen.

We hebben die middag 32 zeer enthousiaste kinderen mogen ontvangen, verdeeld over 2 groepen. Er waren kinderen die een schedel van een rat vonden in een braakbal of kinderen die zo enthousiast waren geraakt dat ze nog een braakbal mee naar huis namen om deze ook uit te pluizen. Ieder kind kreeg een zakje waarin ze de botjes mee naar huis konden nemen en een stencil waarop ze de botjes konden plakken bij de juiste tekening. Het was een interessante en gezellige middag. Het volgende Kinderfestival wordt gehouden op woensdag 2 april in basisschool De Burcht, Margaretha Turnorlaan 5, Veenendaal. Ook hierbij is IVN weer aanwezig met de activiteit braakballen pluizen. Gelukkig dat Theo zoveel braakballen heeft verzameld!

Marie-Josée Heijnen

Oehoe

foto: Tineke Wouda

Slenterpaadjes

In afwachting van een mooie zomer zie je ze iedere dag dichterbij komen, waar je ook kijkt: groene blaadjes. Eerst de puntjes en dan gaat het gebeuren! Het begint al bij de bollen in je tuin, je kijkt ze bijna de grond uit! De eerste sneeuwkllokjes en dan gaat het erg snel; de krokussen en de winterakonieten en voor je het weet staat iedereen weer in de file op weg naar de Keukenhof.

In de natuur de wilgenkatjes met hun wollige gele dons-bollen. Langs de slootkanten klein hoefblad, één van de vroegst bloeiende planten in ons land. De bloemen verschijnen vóór de bladen, omdat ze in de herfst in de oksels van de bladeren worden aangelegd. In de winter ster-ven de bladen af. In de geneeskunde werden de bloemen en de bladen gebruikt als slijmoplossend middel. En ook groot hoefblad, ook eerst de bloemen, wanneer ze uitge-bloed zijn komt het blad. Het wordt niet voor niets groot hoefblad genoemd. De bladeren zijn net zo groot als ra-barberbladen. Eronder heerst een vochtig klimaat, waar-door padden er bijvoorbeeld graag onder verblijven. De onderkant is sterk behaard en geeft koelte. In het verleden werd er dankbaar gebruikgemaakt van het groot hoefblad als men de ponden boter naar de markt moest trekken. De klomp boter werd in een groot blad van de plant gewik-keld! En de landarbeiders gebruikten het blad als hoofd-bedekking ter bescherming tegen al te felle zonneschijn!

Dan komt ook het stralende gele speenkruid, die haar naam dankt aan de speenvormige, bijna witte wortelknol-letjes, die als opslag dienen van reservevoedsel. Ze hou-den van een beetje beschaduwde, vochtige, voedselrijke bodem. Ze zijn rijk aan vitamine C en dienden vroeger in de scheepvaart als middel tegen scheurbuik. In de loop van het voorjaar neemt het gehalte aan giftige stoffen toe en is het eten van speenkruid af te raden.

De vogels zijn druk, ze zorgen voor het nageslacht en reken maar dat dit een fulltime baan is. De huismussen in mijn tuin sleepten in januari al met strootjes. Maar er

Huismus

pentekening: Aly van Eijk

kwam nog een vorstperiode, dan moet je eerst voor jezelf zorgen dat je genoeg te eten krijgt. Dus het vogelrestau-rant hier was overvol, de mussen op een rij wachten alle-maal hun beurt af, om en om gingen ze naar de pinda-kaaspot met meelwormen. Volgens mij hadden ze num-mertjes getrokken, zelfs de kauwtjes hielden zich eraan!

De eksters hadden hun nest in januari al bijna op orde, die zijn meestal de eerste met jongen. Kleinere vogels zijn later en dan is er meteen genoeg voedsel om de jongen groot te brengen; eten en gegeten worden zei men vroe-ger! Zelfs de kleine zangvogels zijn een welkome prooi. Eksters hebben zich nooit goed kunnen aanpassen in de bossen. Hij wordt gehinderd door zijn lange staart, daar-om zijn open velden en tuinen favoriet. Een paar hoge

Ekster bij het nest in oude eik

pentekening: Aly van Eijk

bomen in de buurt voor zijn nest, dat omvangrijk is en ieder jaar weer wordt verbeterd en vergroot. Ze bouwen boven in een boom en het is een beetje puntvormig. Ze werken ook met klei en dunne wortels die ze er tussen vlechten. Ze hebben een soort van afdakje erboven en de ingang die een beetje is verstopt. Dit is tegen eventuele inbrekers die wel een ekstereitje of kuiken lusten. Af en toe is er kabaal, dan vallen een paar eksters een kat aan, die uiteindelijk het hazenpad kiest!

Vroeger beschouwde men de ekster als ongeluksvogel, verkondiger van de dood en rampzaligheid. Soms als per-sonlijkheid van de duivel en zelfs als heksendier. In Lot-haringen hing men een dode ekster op aan de dwarsbal-ken in de schuur; om de ratten en muizen weg te houden. Maar het zijn rovers, ze stelen behoorlijk en alles wat glinstert wordt meegepikt en in hun nest gedeponereerd.

Reekalfje

pentekening: Aly van Eijk

Nou ja, het nest is al een soort vesting, dus een kluis kan er wel bij!

In het bos heb je af en toe het geluk om een reekalfje te ontdekken. In juli en augustus is de bronsttijd, maar het duurt nog wel even voor ze worden geboren. Eind mei begin juni, het zijn vaak tweelingen met af en toe een drieling of eenling. De tweeling ligt op een beschutte onzichtbare plaats, zo'n 20 meter uit elkaar en wordt als ze heel jong zijn zes tot tien keer per dag gezoogd. Ze zijn bijna de hele dag alleen, ze blijven bij de moeder tot de volgende worp. Dan moeten ze op zichzelf gaan wonen! Kijk en geniet.

Aly van Eijk

installatiebedrijf
Bouman

- Waarborg installateur voor gas- en watertechnische installaties
- Dakbedekkingen
- Aanleg, onderhoud cv-installaties en gastoestellen
- Rioleringen
- Lood- en zinkwerken
- Installeren van sanitair
- Ventilatie & airco-systemen

Postbus 307, 3900 AH Veenendaal
Bezoekadres: Generatorstraat 9, 3903 LH Veenendaal
Telefoon (0318) 51 00 01, Fax (0318) 54 38 57
info@boumaninstallatie.nl
www.boumaninstallatie.nl

Lid van
UNETO-VNI

Reclaim the Seeds

Reclaim the Seeds is een actie die betrekking heeft op het terugkrijgen van rechten op zaden.

In 2012 waren de plannen van de Europese Commissie om de zadenwetgeving aan te passen de aanleiding voor het organiseren van het eerste Reclaim the Seeds-weekend. Deze voorstellen waren ongunstig voor boeren, kleine zaadveredelaars en de agrarische biodiversiteit in het algemeen. Vanaf de eerste Reclaim the Seeds is er ruim aandacht voor duurzame en rechtvaardige landbouw, maar ook voor ontwikkelingen die daarvoor hinderlijk zijn of een bedreiging vormen.

Destijds werd het voorstel van de Europese Commissie weggestemd, maar BIG Agro heeft teveel belangen en er wordt voortdurend geprobeerd te knabbelen aan wetgeving die voorkomt dat eigenschappen van planten en dieren handelswaar worden. En deels is dat helaas al het geval.

Pronkbonen

foto: Dorthy Reijn

Wat meespeelt is dat er op dit moment nog maar twee(!) grote zadenbedrijven zijn die de wereldmarkt beheersen. Dat zijn ChemChina en Bayer. Verarming van soortenrijkdom, alleen uniformiteit gericht op productie maakt kwetsbaar voor ziektes en kan gevolgen hebben voor de voedselproductie.

Wat helpend zou kunnen zijn, is wanneer boeren zaad-vaste rassen telen. Dit zijn rassen waarvan zaden geoogst kunnen worden die opnieuw gebruikt kunnen worden. De planten die uit deze zaden groeien zijn hetzelfde als de 'ouderplant'. Hiertegenover staan de hybride rassen. Hybride gewassen zijn ofwel steriel en hebben dus geen zaden of de nakomelingen zijn allemaal verschillend en lijken op de verschillende ouders waaruit de hybride soort is ontwikkeld. Van hybride soorten moeten dus elk jaar opnieuw zaden aangeschaft worden.

Reclaim the Seeds is een initiatief waarbij zadenruilbeurzen georganiseerd worden waar eenieder die zelf planten kweekt en daarvan de zaden oogst, deze kan ruilen. Als je zelf zaden kweekt op je eigen stukje grond, dan gaan de soorten zich steeds meer aanpassen aan de omstandigheden die daar aanwezig zijn. Er ontstaan kleine verschillen en zo ontstaat een grotere biodiversiteit. Tomaten, pompoenen en bonen zijn bijvoorbeeld soorten, waarvan heel makkelijk zaden te oogsten zijn. En nu de btw op zaden van 9% naar 21% gegaan is voel je je des te rijker met zelf geoogste zaden. Bovendien is het ook gewoon heel leuk om mensen te ontmoeten en te delen van je overvloed.

Reclaim the Seeds is op 29 en 30 maart in Wageningen en op 5 april in Nijmegen. Kijk voor meer informatie en achtergronden op <https://www.reclaimtheseeds.nl>.

En wil je het dichterbij zoeken, op 5 april (in de Groenhof) en 12 april (in de Cultuurfabriek) houdt Groei en Bloei twee plantenruilbeurzen waarop je ook zaden kunt ruilen. Ook degene die je stiekempjes plukte tijdens een open tuindag ;)

Dorothy Reijn

Planten determineren

Veldwerk bij het determineren

In de Groenhof startte op dinsdagavond 11 maart de cursus *Planten Determineren*. De laatste les is op 22 april. Via de website en de Nieuwsbrief van maart is/was aanmelding mogelijk. Het gaat om een zestal bijeenkomsten van ongeveer twee uur, waarin je de eerste beginselen van het determineren worden bijgebracht. Het doel van de cursus is om inzicht te krijgen in het kijken naar planten. De zes belangrijkste plantenfamilieën zullen de revue passeren,

waarbij de deelnemers leren hoe ze een bepaalde plantenfamilie kunnen herkennen. Cursisten leren nauwkeurig te kijken en waar ze op moeten letten. Hoe herkennen we die plantenfamilieën? Waarom hoort een appel of een peer bijvoorbeeld, net als een roos, ook tot de rozenfamilie? Wat zijn de overeenkomsten tussen genoemde soorten? Op deze wijze leren de cursisten nauwkeuriger naar planten kijken.

Ondanks het bestaan van diverse apps om het op naam brengen van planten te vergemakkelijken, is het gebruik van een determinatiegids nuttig en leren we kritisch naar planten te kijken en ze te onderscheiden van elkaar. Ook wordt ingegaan op de omgang met een determinatiegids, welke informatie eruit gehaald kan worden en hoe de gids is opgebouwd.

De cursus staat onder leiding van *Erich Grothe*, die bekend is van het boek ‘De flora van Veenendaal’. Hij is bioloog en oud-docent van de Hogeschool Van Hall Larenstein.

Fluitenkruid

foto: Erich Grothe

Hado Groen Techniek
Bos Tuin en Parkmachines
Munnikenweg 155 Veenendaal / Renswoude
www.hadogroentechniek.nl
0318 – 517879 of 511006
Merkdealer van

Activiteiten SWG Rhenen

De Scholenwerkgroep Rhenen heeft er, na een wat lastige periode zonder coördinator, de schouders onder gezet om het nieuwe jaar weer succesvol te laten worden.

Dankzij het enthousiasme van Gerda Broere en Bert Berg is de draad opgepakt en tijdens een geanimeerde vergadering op het gemeentehuis in Rhenen hebben we weer een mooi programma voor 2025 opgesteld. Per 16 mei wordt Jennie Jansen-Rogers de nieuwe coördinator en zal Gerda tot dat moment de werkzaamheden voor haar rekening nemen.

Wat doet de scholenwerkgroep in Rhenen?

De doelstelling van de werkgroep is om bij basisschoolleerlingen interesse in de natuur en hun omgeving aan te wakkeren. Dit doel willen we bereiken door kinderen de gelegenheid te geven om de natuur te ervaren door middel van natuurlessen in de buitenlucht. Alle excursies worden voorafgegaan door een korte uitleg in de klas door twee gidsen, een aantal dagen eerder. Hiervoor gebruiken we een mooie PowerPoint-presentatie. Tijdens de gastles laten we de kinderen weten wat er tijdens het uitstapje gaat gebeuren en is er voor ons gidsen een mooie gelegenheid om te vertellen wat we van hen verwachten.

De Blauwe Bever

Op 14, 15 en 16 mei gaan we met leerlingen uit groep 5 tot en met 8 varen met Safarischip De Blauwe Bever op de Rijn. Er zijn twee afvaarten per dag en er kunnen maximaal 45 leerlingen en hun begeleiders van school mee. De gidsen van IVN werken samen met de gidsen van De Blauwe Bever. Per tien leerlingen is er één gids aanwezig.

Het schip vertrekt vanaf de loswal in Rhenen en tijdens het varen, wat op zich al een hele ervaring is, vertellen we over het ontstaan van het landschap, de rivier, de flora en

fauna. Na deze vaart wordt aangelegd in de Ingensche Waard. Tijdens de wandeling door de uiterwaard krijgen de kinderen informatie over alles wat ze zien en is er gelegenheid voor vragen. Maar ook is er volop tijd voor “leuke” dingen zoals het klieren met een kleimasker, het verzamelen van eetbare kruiden en natuurlijk lekker rollen van de dijk in het gras.

Kruiden snijden

Opdrachten doen aan de waterkant

Weer aan boord worden de kruiden fijngesneden en gemengd met roomboter kun je er smakelijke toastjes mee maken. De versgeplukte munt wordt in heet water omgetoverd tot heerlijke muntthee.

Rondleidingen

Naast de bootsafari op de Rijn zijn er ook rondleidingen. Zo gaan we in juni wandelen in natuurgebied Kwinteloijen. De rondleidingen zijn bedoeld voor de kinderen van de groepen 5 tot en met 8 en duren 1,5 tot 2 uur. Met de basisschoolleerlingen van groep 3 en 4 gaan we in de herfst op excursie om paddenstoelen te zoeken in de Leemkuil in Rhenen. Het doel is de kinderen enthousiast te maken voor de paddenstoelen, de bomen en de dieren in het herfstbos. Tijdens de excursie worden er weer groepjes van acht tot tien kinderen gevormd, die onder leiding van een gids en een ouder het herfstbos gaan beleven. Ze ervaren de geluiden en geuren van een bos in de

Safarischip De Blauwe Bever

herfst en verzamelen bladeren en zaden. Populair is ook de mestkever, die altijd weer aantrekkingskracht heeft op kinderen. Verder wordt de vliegenzwam altijd erg gewaardeerd. De paddenstoel "rood met witte stippen" wordt toegezongen en na afloop van de wandeling wordt de mooiste "buit" uit het bos trots gepresenteerd. Vanzelfsprekend wordt de kinderen al tijdens de voorbereiding verteld wat ze wel en niet mogen meenemen uit het bos.

Kortom: Weer een mooi programma en de Scholenwerkgroep Rhenen heeft er zin in!

P.S. Wil je ook gids worden bij de scholenwerkgroep Rhenen? Neem dan contact op met coördinator Gerda Broere of ná 16 mei met Jennie Jansen-Rogers.

e-mail: scholen.rhenen@ivnveenendaal-rhenen.nl.

Onderstroom

Een tijdje geleden kreeg ik van een collega-ondernemer het boek "Omarm de chaos" van Jan Rotmans cadeau. Strekking van het boek is: "we zitten momenteel midden in een tiental maatschappelijke crises. Om die het hoofd te bieden dienen we een aantal fundamentele en vaak samenhangende transitie door te maken. Gedurende zo'n transitie is er geruime tijd sprake van chaos". Zijn pleidooi aan ons burgers is die chaos te omarmen, mee te helpen de situatie te kantelen in plaats van ons ertegen te verzetten.

Jan Rotmans is van oorsprong wetenschapper en is hoogleraar transitiekunde en duurzaamheid aan de Erasmus Universiteit. Hij verhaalt kundig en gepassioneerd over welke transitie we momenteel allemaal doormaken of die op handen zijn.

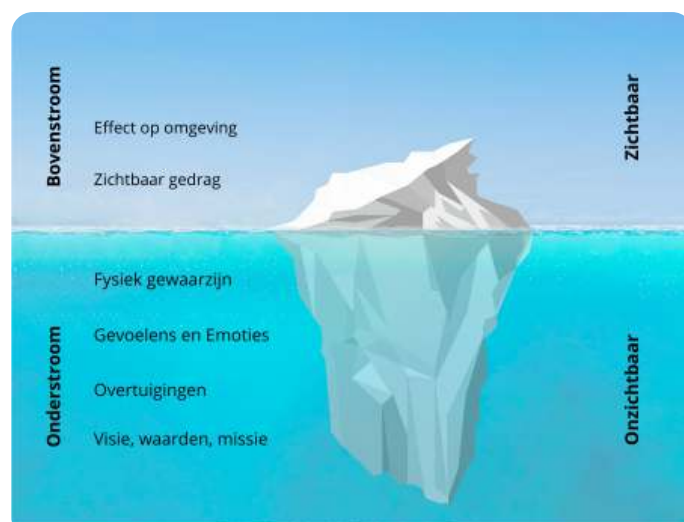
Destijds, nog volop ondernemer, heb ik de inhoud met gemiddelde interesse tot me genomen en voor kennisgeving aangenomen. Onlangs kwam het weer op mijn pad doordat ik, inmiddels gepensioneerd, meer aandacht voor dergelijk gedachtegoed heb en een podcast met hem hoorde. Wat mij daarin vooral opviel is hoe optimistisch hij tegen, laat ik zeggen, al die crises van dit moment aankijkt. Als we daarop inzoomen en de dagelijkse toestand ervan zien, is er alle reden tot pessimisme. Echter uitzoomend en dus ontwikkelingen over een grotere tijdspanne bekijkend, kun je zien dat er wel degelijk grote

veranderingen hebben plaatsgevonden. In zijn recentere boekje *De perfecte storm* verwoordt hij het zo:

We kijken meestal naar de golven. Die zijn tijdens de storm waarin we nu zitten hoog en wild, maar daardoor scheer je over de diepere lagen heen. In de onderstroom werken wereldwijd al bijna een miljard mensen aan een andere samenleving en economie, dat is de kracht van onderop.

En in een recente LinkedIn-bijdrage:

We bevinden ons in grimmige tijden en in de bovenstroom zijn de golven hoog. Maar de onderstroom bepaalt het ritme van de toekomst en daarin gebeuren mooie dingen. Dus voor wie hoop wil houden, kijk naar wat er in de onderstroom allemaal gebeurt... Er is veel meer bereidheid onder mensen om dingen aan te pakken dan wij denken en die beweging van onderop vlamt op na elke crisis. In Nederland hebben we duizenden burgerinitiatieven op tal van terreinen: ruim 700 op het gebied van energie, zo'n 400 op het gebied van zorg en ook honderden op het gebied van voedsel. Dat heeft te maken met sociale normen, mensen willen laten zien hoe het wél kan.

Bovenstroom en Onderstroom

www.bpopleidingen.nl

In zijn boeken somt Rotmans ettelijke voorbeelden op om dit fenomeen kracht bij te zetten. Een mooi voorbeeld vind ik wanneer je kijkt naar hoeveel zonnepanelen huishoudens in de afgelopen 10 jaar hebben aangeschaft en zo bijdragen aan de energietransitie.

Elke transitie kent een begin en een eind. Het begint vaak traag en eindigt vaak in een stroomversnelling. Ertussen

H. van de Kant bv
stucadoorsbedrijf
Zeist
Telefoon 06 538 160 90
030 69 95 661

ligt het zogenaamde kantelpunt. Volgens de transitiedeskundigen heb je ongeveer 25% medestanders van de bevolking nodig om die kanteling te laten plaatsvinden!

Cabaretier Pieter Derks vat dit alles heel treffend samen: "Als de politiek er is voor het amusement en bedrijven er zijn om geld te verdienen, dan doen we het gewoon zelf".

Ook wij als IVN'ers maken steeds meer deel uit van die onderstroom. Was IVN in eerdere jaren vooral gericht op de natuur waarvan je van alles weet en waarom je geeft, maar waarop je niet direct invloed had. De laatste jaren echter gaat de aandacht steeds meer uit naar **natuur**. Daarvan maken jij en je directe omgeving deel uit. Er zijn talloze mogelijkheden om daarop invloed te hebben in je eigen tuin, straat of buurt. Een tendens die steeds breder opgepakt wordt. Denk onder andere aan het zwerfvuilruimen met de Schone Stappen Wandelingen of de activiteiten van de Scholenwerkgroep.

Graag maken we met de werkgroep duurzaamheid deel uit van die onderstroom. Vorig jaar mei hebben we de film "Onder het Maaiveld" vertoond. Ons plan is om in mei dit jaar een documentaire over de onderstroom te vertonen.

Ton Ezendam
Werkgroep Duurzaamheid

Amersfoorters bezoeken Diddersgoed

Op zaterdagochtend 14 september bezochten 30 personen uit Amersfoort natuurtuin Diddersgoed. Edgar van Groeningen, ook uit Amersfoort, heeft een eigen groenbureau en organiseert activiteiten met bewoners in de openbare ruimte. Deze bewoners hebben ook delen van openbare ruimte in beheer in de gemeente Amersfoort. Zij willen meer in de groene ruimte actief zijn met bomen planten, parkjes opknappen etc.

Om meer groene ideeën op te doen kwamen zij kijken in Veenendaal in de natuurtuin. Ze kwamen met een grote touringcar en hadden zelf hun koffie meegebracht. Ook een groenmedewerker van de gemeente Amersfoort was aanwezig. Tijdens het koffiedrinken heb ik van alles verteld over de totstandkoming van deze tuin in 1992. Daarna volgde de rondleiding. Francis van der Linden gaf een demonstratie van heggen vlechten/leggen.

Om 11:45 uur vertrokken ze naar Arnhem om daar ook groene participatieprojecten te bekijken in het Spijkerkwartier. Men was heel positief over onze IVN-tuin.

Bert Budding

Diddersgoed weer open

Diddersgoed is van februari tot en met oktober elke laatste zondag van de maand van 15:00-16:00 uur geopend. In de vernieuwde Natuurtuin zijn veel bijzondere planten te vinden, maar ook vogels, kleine zoogdieren, vissen, insecten en vlinders, die je in je eigen tuin niet gauw zult aantreffen. De grond wordt schraal gehouden, zodat wilde, inheemse planten zich er thuis voelen. De natuurtuin is gelegen in Veenendaal-West aan het Ruisseveen/hoek Goudvink. Kijk bij slecht weer eerst even op de website of de openstelling doorgaat.

Sneeuwklokjes op Diddersgoed

foto: Bert Budding

Herenboerderij Kleine Wuust

Samen duurzaam voedsel produceren

Met 200 huishoudens uit Wageningen, Hemmen en omstreken willen we een kleinschalige, gemengde boerderij (10-20 hectare) opzetten. We worden samen mede-eigenaar en produceren verse seizoensgroenten en -fruit en – voor wie dat wil – af en toe vlees.

Zodra we voldoende leden hebben, een overeenkomst voor de grond en de nodige vergunningen rond zijn, gaan we op zoek naar een boer die in loondienst voor ons wil werken. De boer (hij/zij) bewerkt het land en runt de boerderij samen met ons.

Financiering

De financiering regelen we zelf, zonder bank of subsidies. We zetten in op een gezonde bodem, een goed leven voor de dieren, meer biodiversiteit en een gesloten kringloop. Kunstmest en chemische bestrijdingsmiddelen gebruiken we niet. Zo bouwen we samen aan een eerlijk en toekomstbestendig voedselsysteem.

Meedoen?

Als lid ben je mede-eigenaar en investeer je eenmalig €2.500 per huishouden bij de start. Daarna dragen we samen de jaarlijkse kosten, gemiddeld €12 per week (vegeta) of €15 per week (met vlees) per persoon. In ruil daarvoor haal je wekelijks jouw oogstdeel op.

Interesse?

Ben je geïnteresseerd of wil je meer weten? Ga naar onze website: <https://wageningen.herenboeren.nl>. Of stuur een e-mail: wageningen@herenboeren.nl.

Maurice Starren

Konijn geeft geurspoor af

foto: Tineke Wouda

Bijles passend bij **jou**

Sk	Wi	Na	Bi
SCHEKUNDE	WISKUNDE	NATUURKUNDE	BIOLOGIE

- Bijles exacte vakken/rekenen
- Bevoegde docente met zeer veel ervaring
- Warme en coachende stijl
- Betere cijfers, meer inzicht en zelfvertrouwen
- In Dragonder-Noord of bij u thuis

MAJA STAVLEU

BIJLES-SKWINABI.NL
WHATSAPP 0646074363

VWG Planken Wambuis

Open landschap Planken Wambuis

foto: Ilse Heurkens

De vogelwerkgroep trekt regelmatig eropuit in de omgeving van Veenendaal en Rhenen. Gelukkig is er dichtbij huis al veel prachtige natuur te vinden, waardoor verre reizen vaak niet nodig zijn. Af en toe maken we echter een uitstapje naar verder gelegen gebieden. Zo bezochten we eerder de Ooijpolder, het Leersumse Veld, Polder Arkemheen en zelfs de Biesbosch. Op zaterdag 15 februari gingen we ook buiten ons gebruikelijke gebied, maar dan toch best dichtbij. Planken Wambuis bij Ede stond op het programma.

In Ede is ook een actieve vogelwerkgroep van het IVN gevestigd. We namen contact met hen op, en het was geweldig dat een enthousiaste IVN'er, Niels Grandia, ons op sleeptouw wilde nemen. Niels kent Planken Wambuis goed en leidde ons langs een prachtige route. Onderweg deelde hij zijn kennis over het gebied, de natuur en de vo-

Natuurgadgets.nl

natuur - outdoor - ontdekken

Voor jouw nieuwe kijker of scope

Ook voor:

- Verrekijkers
- Zaklampen
- Loepen
- Bushcraft
- Vleermuisdetectors
- Veldgidsen
- Scouting
- Wandelen
- Cadeautjes
- en nog veel meer ...

Bel 026 - 2060099 voor een afspraak in Wolfheze of bestel online

Dealer van o.m. Barr & Stroud, Bresser, Bynolyt, Eschenbach, Kowa, Meopta, National Geographic, Vortex

gels die er te vinden zijn. Dit zorgde niet alleen voor een leerzame dag, maar legde ook de basis voor een leuke samenwerking tussen onze vogelwerkgroepen.

Planken Wambuis is een indrukwekkend natuurgebied dat bekendstaat om zijn gevarieerde landschap, met heidevelden, stuifzand, bossen en graslanden. Het wordt beheerd door Natuurmonumenten en is populair onder wandelaars en natuurliefhebbers. Op deze winterse zaterdag was het koud maar droog, en de lichte mist gaf het landschap een serene uitstraling. Ons doel was met name verschillende bosvogels zien, met als grote wens om de klaptekster te ontdekken die hier overwintert.

Planken Wambuis

foto: Tineke Wouda

Grote bonte specht

foto: Tineke Wouda

De klaptekster (*Lanius excubitor*) is een bijzondere wintergast in Planken Wambuis. Deze middelgrote vogel heeft een lichtgrijze rug, een witte buik en een kenmerkend zwart masker over zijn ogen. Zijn vleugels en staart zijn zwart met witte accenten. Wat de klaptekster extra bijzonder maakt, is zijn unieke jachttechniek: hij vangt kleine dieren zoals muizen, insecten en kleine vogels en spietst zijn prooien soms op doorns of prikkeldraad om ze later op te eten.

Helaas hebben we de klaptekster deze keer niet gezien. Later hoorden we dat hij wel was waargenomen, maar dat mocht de pret niet drukken. We werden beloond met andere prachtige waarnemingen, zoals roofvogels – de blauwe kiekendief, slechtvalk en torenvalk – en vogels

Excursie Planken Wambuis

foto: Ilse Heurkens

Klakekster

Bron: Onze Natuur

Lentegedicht

Raaf

foto: Tineke Wouda

Turkse tortel

foto: Tineke Wouda

zoals de raaf, boomklever, holenduif, grote bonte specht en de zwarte specht. Daarnaast was het heerlijk om de eerste oefenende zangvogels te horen; het leek alsof de lente al voorzichtig in aantocht was.

Planken Wambuis heeft ons aangenaam verrast. Meerdere groepsleden concludeerden dat dit prachtige gebied, relatief dicht bij huis, zeker vaker een bezoek waard is. En wie weet, misschien zien we de klapekster dan alsnog!

Ilse Heurkens
Coördinator Vogelwerkgroep

de zon schijnt vandaag
en hij zit er weer
de turkse tortel
hij zit op de schutting
bekijkt de krulhazelaar
waar is het gebleven
zijn nest van vorig jaar
dat was toch echt hier

ik zie hem en voel me schuldig
ik heb het weggehaald
en de takken eromheen ook
er moet gesnoeid worden
dat gaat niet als moeder duif
haar nageslacht aan het uitbroeden is
het is beter zo
hij kan beter een vers nest maken
er viel een dood vleugeltje uit
echt het is beter zo

Daphne Kalff

Duin en konijn: perfect duo

Het is nog niet zo heel lang geleden dat je, als je door de duinen liep, hier en daar een konijn zag wegschieten. Nu zie je ze daar vrijwel nooit meer. Terwijl konijnen in de duinen uitstekende natuurbeheerders zijn. Ze houden de boel kaal en dat heeft het ecosysteem hard nodig. Waarom zijn ze verdwenen en hoe krijgen we ze weer terug?

Konijnen horen bij de duinen. We weten dat ze al voor de laatste ijstijd in Nederland te vinden waren. Door die ijstijd zijn ze naar het zuiden getrokken, maar toen het kli-

Jong wild konijn

foto: Tineke Wouda

maat weer opwarmde zijn ze weer teruggekomen. Deels uit zichzelf en deels met behulp van mensen. Vanaf halverwege vorige eeuw is de konijnenpopulatie sterk in aantal afgenomen. Ziektes waren de oorzaak, vooral myxomatose decimeerde het aantal konijnen. Eind vorige eeuw kwam daar Rabbit Haemorrhagic Disease (RHD1) bij, en later RHD2, ook een zeer dodelijk virus.

Konijnen voelen zich thuis in grasrijke gebieden, duinen of heidelandschappen en zetten hun territorium af met plasjes, keutels en een geurspoor (door met hun kin overal langs te wrijven). Ze graven hun eigen hollen en gangstelsels, maar gaan geregeld naar buiten om voedsel te zoeken, te rennen en te spelen.

Grazen en graven

Konijnen zijn niet alleen leuk om tegen te komen, ze zijn vooral erg goed voor de biodiversiteit in de duinen. Ze houden vooral van kruidige plantjes, jonge grassen en kiemplantjes van bijvoorbeeld duindoorn en bomen. Juist die grassen en duindoorn kunnen in de duinen snel overwoekeren en andere – kwetsbare – soorten verdringen. Het landschap wordt dan soortenarmer en verruigt. Een voldoende hoeveelheid konijnen voorkomt dat. Maar dat geldt alleen als het nog om jonge planten gaat. Als de plantjes ouder worden neemt het vezelgehalte toe en

kunnen de konijnen ze niet meer verteren. Dus als de dichtheid konijnen niet hoog genoeg is kunnen ze niet tegen de jonge aanwas op eten. Dan gaan die ruwe grassen en struiken domineren.

Hun (oude) hollen zijn ook populair bij andere dieren. Vogels als tapuit en bergeend broeden bijvoorbeeld in verlaten konijnenhollen. De kale plekken die konijnen in het duinzand veroorzaken, zijn gewild bij zandhagedissen die daar kunnen zonnen. Ook een typische duinsoort als het duinviooltje heeft kale plekken nodig. De meer gevarieerde vegetatie heeft weer een positieve invloed op insecten. Zo verwachten we dat bijvoorbeeld de verschillende soorten parelmoervlinder een betere leefomgeving krijgen. Het hele ecosysteem in de duinen profiteert van een gezonde konijnenstand.

Graven zorgt voor verstuing

Zand moet stuiven in de duinen. Dat zorgt voor een kalkrijke overpoeding die typische duinsoorten als kleverige reigersbek, gegroefde veldsla en groot duinsterretje hard nodig hebben. Konijnen hebben met hun graafgedrag een directe positieve invloed op die verstuing. Ze graven niet alleen hollen en burchten, maar ook kleinere oppervlakkige graafplekken. Waarom ze dat doen, weten we niet precies. Misschien is het territoriumgedrag of misschien is het simpelweg om te oefenen met graven. Maar feit is dat de hollen en graafplekken vaak het beginnetje van een stuifkuil zijn.

Breng konijnen terug naar Vlieland

Het gaat slecht met de konijnen op alle Waddeneilanden. Onlangs werd duidelijk dat er op Schiermonnikoog nog

Gravend konijn

foto: Tineke Wouda

maar 150 tot 300 konijnen leven. Dit staat niet op zichzelf, want op alle Waddeneilanden zitten de konijnen in de problemen. In de jaren zeventig waren konijnen talrijk op Vlieland, maar nu niet meer. Rond 2022 werd het totaal aantal exemplaren geschat op minder dan vijftig. De lage konijnstand heeft geleid tot verruiging van de duinen. Grote grazers zijn ingezet om de rol van het konijn over te nemen.

Als konijnen zo belangrijk zijn voor de duinen, lijkt de oplossing vrij voor de hand liggend: breng ze terug. Maar zo eenvoudig is dat niet. Door de afname van konijnen, is

Jong duin op Marker Wadden

foto: Tineke Wouda

het landschap veranderd. Met dichte begroeiing en minder korte vegetaties is het automatisch minder geschikt voor ze. Een teveel aan stikstofneerslag heeft dat effect versterkt. Ze moeten voldoende jonge sappige planten te eten hebben, genoeg plekken om te graven en begroeiing om te schuilen. Ze kunnen een gezond duinecosysteem in stand houden, maar ze kunnen het niet creëren.

Toch is het wel de moeite waard om te proberen. Meer konijnen in een gebied krijgen kan op drie manieren: de bestaande populatie laten groeien, konijnen bijplaatsen of opnieuw introduceren. Het eerste heeft natuurlijk de voorkeur. Dat gebeurt ook op veel plekken. Als er nog konijnen leven, is de beste manier te proberen het gebied zo te verbeteren dat de populatie weer groeit. Op veel plekken langs de Nederlandse kust krijgen duinen weer meer bewegingsvrijheid. Dat komt het hele duinecosysteem ten goede en ook konijnen kunnen daarvan profiteren.

Konijnen bijgeplaatst op Vlieland

Bijplaatsen of opnieuw introduceren is ingewikkelder. Ook dat gebeurt op meerdere plekken in Nederland door verschillende organisaties. Zo heeft Staatsbosbeheer begin 2023 konijnen op Vlieland bijgeplaatst. Je moet zorgen dat het leefgebied geschikt is met (kunst)burchten en voldoende mogelijkheden om te schuilen, zoals takkenbossen. Er moet ook voldoende geschikt voedsel voor ze zijn. Daarnaast is het belangrijk dat je geen nieuwe konijnen in een bestaande populatie introduceert. Dat levert veel stress op. De uit te zetten konijnen kun je dus het best een plek geven op enige afstand van de bestaande populatie. Op Vlieland zijn drie keer 25 tot 30 konijnen per sociale groep in uitgegraven holen op vijftig meter afstand van

elkaar uitgezet. In elke burcht komt ook een prop hooi, als voedsel voor het eerste moment.

Konijnen op de Maasvlakte

Als overal het aantal konijnen gedecimeerd is, waar haal je dan gezonde konijnen vandaan, zonder virussen onder de leden? Nou, van de Maasvlakte. Hoewel je het misschien niet verwacht, zijn de omstandigheden voor duinkonijnen hier zeer geschikt. Er blijven na de verhuizingen nog hoge dichtheden konijnen over. Het wegnemen van een grosje konijnen heeft dus geen invloed op de konijnstand. Het voordeel van de Maasvlakte is dat ondanks de industrie het habitat vergelijkbaar is met kustduin.

Voorzichtig succesvol

Na twee jaar lijkt het experiment op Vlieland voorzichtig succesvol. De officiële tellingen wijzen op een lichte stijging van het aantal konijnen. Maar boswachters vertellen ze wel weer vaker te zien tijdens hun dagelijkse werk. En we zien ook meer sporen. Dat zou op een grotere toename kunnen duiden.

Het beste bewijs dat het goed met ze gaat is natuurlijk als we over enkele jaren weer regelmatig een konijn zien wegschieten. Dan kan het konijn weer echt zijn sleutelrol in het duinecosysteem vervullen. Zoals het hoort.

Huiskonijnen

In het wild leven konijnen in sociale groepen. Thuis één konijn houden zonder metgezel is een ware straf voor het dier. Het konijn vereenzaamt en ervaart veel stress.

Op 5 december(!) 2008 zijn een stuk of twintig konijnen gedumpt in bos Prattenburg. Gewoon uit een busje gezet! Natuurlijk werd dit breed uitgemeten in de pers en zo kwamen wij in contact met konijnenopvang Huize Pluis in

Tijl (gedumpt in Prattenburg) en Hazel (flessenbaby)

foto: Tineke Wouda

Bennekom. Wil je meerdere konijnen een veilig thuis bieden of zoek je een maatje voor een konijn-alleen, dan ben je hier aan het juiste adres. De beste match is een gecastreerd mannetje met een (al dan niet) gecastreerd vrouwtje. Uiteraard moet er ook een persoonlijke klik zijn. Bij ons huidige duo Supreme en Tom is die er zeker: ze zijn dol op elkaar en wij op hen!

Bron: Staatsbosbeheer / NatureToday.nl

Bewerking: Tineke Wouda

Stenen stapelen

Tijdens de nieuwe-ledenbijeenkomst van IVN Veenendaal-Rhenen op 15 februari 2025 hebben we prachtige foto's gezien van de opbouw van de Groenhofstuin. Daar waren ook foto's bij van stenen muurtjes.

Mijn jongste broer woont in Noord-Drenthe. Hij is imker, hobbytuinier en woont aan de rand van een prachtig bos. Hij houdt zich ook bezig met het maken van stenen muurtjes. Van de gemeente heeft hij allemaal stoeptegels gekregen, die hij opstapelt. Hij maakt er mooie bouwwerken van, bijvoorbeeld in piramidevorm. Ook heeft hij een hele "Chinees" muur gemaakt van gestapelde stenen.

Bij de Botanische Tuinen in Utrecht kunnen ze ook heel erg goed stapelen. Daar hebben de stenen een bolvorm. Ze zijn begroeid met bergplanten.

Klaas en Marianne Pera

Stenenstapel

foto: Klaas en Marianne Pera

Stoeptegelsbollen

foto: Klaas en Marianne Pera

Stenen muur

foto: Klaas en Marianne Pera

Kom voor al je biologische boodschappen naar Odin!

Je vindt ons in Ede, Veenendaal en Wageningen

Kijk voor meer info en openingstijden op Odin.nl

biologische foodcoop **Odin**

Activiteiten

Afdelingsactiviteiten in onze omgeving kunt u vinden op:

IVN Veenendaal-Rhenen
ivn.nl/afdeling/veenendaal-rhenen/activiteiten
IVN Ede
ivn.nl/afdeling/ivn-ede/activiteitenprogramma
IVN Zuidwest Veluwezoom
ivn.nl/afdeling/zuidwest-veluwezoom/activiteiten
KNNV Wageningen en omstreken
wageningen.knnv.nl/agenda

Warm Welkom

IVN Veenendaal-Rhenen heet alle nieuwe leden van harte welkom. In het overzicht de leden die vermelding in Het Groene Blad op prijs stellen.

Roos Onderstal	VEENENDAAL
Oskar Kulik	VEENENDAAL
Beata Kapinos	VEENENDAAL
Yolande van der Meulen	RHENEN
Jos Harmsen	RHENEN
Liesbeth Mentink	VEENENDAAL
Karolien Meijers-Harink	VEENENDAAL
Marije de Vries-Nieborg	VEENENDAAL

LID WORDEN VAN IVN

U kunt het werk van de IVN-afdeling Veenendaal-Rhenen steunen door IVN-lid te worden. Leden zijn van harte welkom bij onze activiteiten.

Als lid ontvangt u, naast ons Groene Blad dat vier keer per jaar verschijnt, ook het kwartaalblad **Mens en Natuur** van de landelijke IVN-vereniging.

Aanmelding:

<https://www.ivn.nl/word-lid>

Opzegging en/of verhuizing: z.s.m. opgeven via: ledenadministratie@ivnveenendaal-rhenen.nl

Bijdrage Groene Blad

Hebt u iets moois of unieks beleefd in de natuur, vertel dat door een stukje te schrijven voor het Groene Blad. Iedere bijdrage is welkom. Deel deze ervaring met de lezers van dit blad. Net zoals die prachtige foto die u hebt gemaakt. Laat iedereen meegenieten van al het mooie van de natuur. Hebt u weet van activiteiten die voor de lezers van het Groene Blad interessant of zinvol zijn, maak het (lieft ruim van tevoren) kenbaar bij de redactie.

Redacteur Groene Blad

vacant

Belangstellenden die willen meehelpen met het maken van het Groene Blad en die het redacteurschap eventueel op zich willen nemen, zijn van harte welkom!

ARCHIEF GROENE BLAD

Vorige nummers van het Groene Blad zijn te vinden op:
<https://www.ivn.nl/afdeling/veenendaal-rhenen/archief-van-het-groene-blad>

DAILYWORKWEAR.NL

- ✓ BEDRIJFSKLEDING
- ✓ SPORTKLEDING
- ✓ PROMOTIEKLEDING
- ✓ WERKSCHOENEN

Wageningsealaan 46 | VEENENDAAL

Beleef de natuur

INDIEN ONBESTELBAAR: CAMPHUYSENSTRAAT 5, 3906 WV VEENENDAAL

